

Svenska hamnarbetare mot Rysslands krig

Intervju med den svenska hamnarbetarledaren *Erik Helgeson*

I denna intervju *samtalar Artem Tidva* med *Erik Helgeson*, vice ordföranden för Svenska Hamnarbetarförbundet, om de svenska hamnarbetarnas bojkott av rysk sjöfart 2022 och deras blockad av israelisk vapenhandel 2025.

Artem Tidva är en ukrainsk socialist, medlem i Sociala rörelsen, och facklig aktivist. Han var tidigare redaktör för tidskriften *Commons*.

Intervjun har publicerades 19/4 av både *Europé Solidaire Sans Frontières* (ESSF) och amerikanska *Jacobin*.

Inför första maj 2022, två månader efter Rysslands fullskaliga angrepp på Ukraina, uppmanade ukrainska fackföreningar till solidaritet med det invaderade landet.¹ Den ukrainske socialisten och fackliga aktivisten Artem Tidva vände sig då till internationella fackföreningar och uppmanade till åtgärder för att stoppa den ryska krigsmaskinen.

I Sverige var sådana åtgärder redan på gång. I mars 2022 hade svenska hamnarbetare inlett en blockad av ryska fartyg. Detta beslut, som stöddes av en landsomfattande omröstning bland Svenska Hamnarbetarförbundets cirka tusen medlemmar, uppmärksammade den globala kapitalismens delaktighet i att underlätta för Ryssland att kringgå sanktionerna.² Men aktionen mötte också motstånd från både arbetsgivare och politiker, och förbundet stötte på praktiska problem med att identifiera fartyg som tillhörde Ryssland.

Trots juridiska utmaningar, däribland två stämningar, fortsatte de svenska hamnarbetarna sitt solidaritetsarbete. Dessa insatser fick stöd i samhället i stort, inte minst tack vare att Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj nämnde aktionen i ett tal.

Erik Helgeson, som varit hamnarbetare i Göteborg de senaste tjugo åren, var en av de fackliga aktivister som medverkade. Som vice ordförande i Svenska Hamnarbetarförbundet blev han avskedad från sitt hamnjobb 2025 – denna gång efter en annan solidaritetsaktion, mot israelisk sjöfart.

I följande intervju talar Tidva och Helgeson om de svenska aktionerna och arbetarsolidaritetsens roll för att stoppa krigshandlingar.

Artem Tidva: Berätta om hur varvsarbetarna och Hamnarbetarförbundet vägrade att samarbeta med ryska fartyg 2022. Hur började det, hur fattas sådana beslut och vilka diskussioner pågick i samhället vid den tiden?

Erik Helgeson: Svenska Hamnarbetarförbundet är ett nationellt fackförbund med medlemmar i ett tjugotal hamnar. Initiativet till aktionen mot de ryska fartygen kom från två mindre hamnar i södra Sverige. Jag tror att det bara var en naturlig reaktion på det som hände i Ukraina och på Rysslands agerande. Vi har en lång tradition av aktioner för att stödja

¹ För upproppen från ukrainska fackföreningar i början av den fullskaliga invasionen, se [Joint Statement of the Ukrainian Sectoral Trade Unions on Situation in Ukraine](#). Publicerat av *Europé Solidaire Sans Frontières* (ESSF)

² Svenska Hamnarbetarförbundet, grundat 1972, är ett oberoende fackförbund för arbetare utanför Landsorganisationen, LO. Det organiserar arbetare i omkring tjugo svenska hamnar.

fackföreningar i andra länder, men också för att stödja mänskliga rättigheter och självbestämmande.

Initiativet kom från gräsrotterna i två mindre hamnar, och via deras lokala organisationer fördes det vidare till styrelsen. Vi utlyste en facklig folkomröstning, vilket innebär att alla medlemmar i facket runt om i Sverige röstade om huruvida vi skulle genomföra aktionen. Stödet var mycket starkt, så beslutet fattades och vi meddelade arbetsgivarna om vår aktion. Därefter utsattes vi för ett förväntat men mycket intensivt tryck, främst från arbetsgivarorganisationen, men också från politiker.³

Artem Tidva: Hur var reaktionen från Ukraina? Hade ni något samarbete med ukrainska kamrater?

Erik Helgeson: Vid den här tiden var det väldigt svårt att hålla kontakten. I huvudsak vi fick veta vilka hamnar vid havet och längs floderna som hade stängts – antingen på grund av rysk aggression eller av direkta bombningar, som i Odesa. Vissa hamnar, som Mariupol och Cherson, ockuperades mycket tidigt.⁴ Vi kontaktade olika ukrainska fackföreningskamrater för att fråga hur vi kunde vara till hjälp. En mindre fackförening, som huvudsakligen verkar längs floden Dnipro, berättade så småningom för oss vilken hjälp som skulle vara mest användbar.

Det fanns också betydande politiska hinder. I Sverige finns två fackföreningar som organiserar hamnarbetare, och vi tillhör olika internationella federationer. Jag antar att detta skapade en viss tvekan om huruvida vissa fackföreningar borde samarbeta med oss. Vårt viktigaste genombrott kom när Zelenskyj i ett av sina tal nämnde vår strejk som ett exempel på äkta solidaritet, samtidigt som han uppmanade andra fackföreningar att vidta åtgärder för att stoppa handeln med Ryssland. Detta erkännande var till oerhört stor hjälp. Innan dess hade arbetsgivare och politiker försökt isolera oss och framställt vårt initiativ som destruktivt, marginellt eller till och med skadligt. De hävdade att våra åtgärder inte var önskvärda för ukrainska fackföreningar, företag eller samhället i stort, eller att vi höll på att ”ta oss vatten över huvudet”. Men när Zelenskyjs kommentarer kom ut i nyheterna förändrades allt. Det gav oss legitimitet och tog den offentliga debatten dit vi ansåg att den hörde hemma. Medan det pågick oändliga tv-debatter om de militära fördelarna med att gå med i Nato och liknande frågor, fortsatte handeln med ryska företag – vilket försåg de ryska ockupationsstyrkorna med både pengar och material. För oss var den motsägelsen omöjlig att ignorera.⁵

Artem Tidva: Hur reagerade företagsledarna på detta?

Erik Helgeson: Arbetsgivarorganisationen Sveriges Hamnar representerar alla hamnföretag nationellt, så i början undvek de flesta enskilda företag att kommentera blockaden direkt. Allt hanterades genom arbetsgivarorganisationen. De var mycket aggressiva. De talade till oss som om vi vore små barn: ”Det här kanske verkar vara en bra idé, men ni förstår inte vad ni har gett er in på. Det här är allvarliga frågor för vuxna – håll er borta från dem. Det är olagligt.” De stämde facket två gånger.

Trots detta fortsatte vi aktionen, vilket skapade många komplicerade praktiska problem. Till exempel hur man skulle hantera rysk last som redan befann sig i svenska hamnar, och hur

³ De svenska hamnarbetsgivarna representeras av Sveriges Hamnar, den nationella sammanslutningen av hamnföretag, som ingår i den bredare arbetsgivarorganisationen Transportföretagen.

⁴ Mariupol belägrades från februari 2022 och föll i ryska styrkors händer i maj 2022; staden är fortfarande under rysk ockupation. Cherson ockuperades i mars 2022 och befriades av ukrainska styrkor i november 2022, men staden fortsätter att regelbundet beskjas från ryska positioner på andra sidan floden Dnipro.

⁵ Om den breda debatten bland europeiska fackföreningar om hur man ska omsätta det uttalade stödet för Ukraina i praktiska åtgärder, se Pierre Jequier-Zalc, [France: Faced with the new geopolitical situation, unions refuse to abandon Ukrainian workers](#) [ESSF]

man skulle avgöra vilka fartyg som skulle stoppas. I många fall var det inte omedelbart klart om ett fartyg kunde klassificeras som ryskt eller inte. Jag minns ett fall som involverade ett av världens största rederier, där vi i princip kolliderade med deras strukturer för skatteplanering. Vi identifierade ett fartyg registrerat under ett stort ryskt rederi och vägrade att arbeta på det. Företaget hävdade att de hade förvärvat fartyget från det ryska företaget ett eller två år tidigare. Vi sa till dem att vi inte skulle betjäna fartyget så länge de inte kunde bevisa att det inte längre var ryskt. Det blev ett allvarligt problem, eftersom rederier ofta är ovilliga att avslöja ägaruppgifter på grund av komplexa registreringsarrangemang som involverar platser som Cypern, Jungfruöarna eller Panama.

Denna typ av praktiska utmaningar dominerade de första veckorna. Vissa lokala arbetsgivare blev extremt frustrerade. Offentligt sa de att de stödde vårt initiativ, men när det började påverka deras vinster – när vi vägrade att arbeta på fartyg som till exempel trafikerade rutter mellan Sverige och Ryssland – blev de fientliga. Vid den tidpunkten försökte de aktivt stoppa aktionen med alla tillgängliga medel.

Artem Tidva: Vi ser att många medel inom den moderna kapitalismen – såsom systemet för skatteflykt i offshore-länder – effektivt hjälper Ryssland att undvika sanktioner. Dessa mekanismer har inte försvunnit sedan kriget började; de fortsätter att fungera på samma sätt som vid penningtvätt. Du nämnde några skatteparadis. Ryssland använder också utflaggning till olika afrikanska och asiatiska länder för att dölja sin så kallade skuggflotta.

Erik Helgeson: Varvsarbetare kan berätta för dig att det inte bara är skurkstater eller ”dåliga” nationella aktörer som använder dessa system. Kriminella organisationer och narkotikakarteller använder dem också, precis som alla andra. Alla vet att dessa kanaler finns och används i stor utsträckning, men ingenting förändras egentligen eftersom samma klass som styr stora delar av den globala ekonomin också är beroende av dem. Det talas mycket om skatteparadis och internationell reglering, men i praktiken händer tyvärr väldigt lite.⁶

Artem Tidva: Du nämnde arbetsgivarnas försök att stämma fackföreningen, och jag har förstått att det också har förekommit mål riktade mot dig personligen ...

Erik Helgeson: Målet mot mig personligen har inget att göra med blockaden av ryska fartyg – det kan jag berätta om senare. Svenska Hamnarbetarförbundet är den enda oberoende, partipolitiskt obundna arbetarfackföreningen i Sverige; vi har haft den rollen i över femtio år, och det har skapat en stark tradition av internationella solidaritetsaktioner, vilket innebär att när det blir kaos – när stora politiska eller humanitära kriser uppstår – kommer det nästan alltid ett initiativ från gräsrotterna.

Efter att vi varslat om blockaden av ryska fartyg stämde vi två gånger, men dessa åtgärder riktade sig mot fackföreningen, inte mot mig personligen. I det första fallet var det allmänna stödet så starkt att arbetsgivarna i praktiken backade ur. Men när vi fortsatte blockaden ökade trycket på den svenska regeringen att agera – och den var extremt långsam. Medan dess retorik mot Ryssland var kraftfull gjorde den mycket lite när det gällde flöden av handel och intäkter som gynnade den ryska ekonomin. Det resulterade i att de stämde oss igen. Den här gången dömde domstolen till vår nackdel, och vi bötfälldes eftersom blockaden ansågs ha pågått för länge – trots att arbetare i Sverige har lagligt erkänd grund för fackliga stridsåtgärder, inklusive varnings- och solidaritetsstrejker.

År 2025, efter ytterligare en intern omröstning, försökte vi vidta åtgärder mot fartyg som transporterade militär last till och från Israel, som ett svar på attacken mot Gaza och de tiotusentals civila dödsopfren. Och arbetsgivarnas tillvägagångssätt var ungefär detsamma:

⁶ För en detaljerad analys av de blandade resultaten av sanktionerna mot Ryssland och mekanismerna för att kringgå dem, se Lutz Brangsch, [Russia: Are Sanctions Working?](#) [ESSF]

först pressade de fackföreningen att avbryta aktionen, och sedan – samma dag som domstolen beslutade att vi fick fortsätta – avskedade de mig personligen. Men det har egentligen inget att göra med blockaden av ryska fartyg, utan av israelisk militär handel.

Artem Tidva: Jag har sett många fall där arbetsgivare försöker misskreditera eller undertrycka solidaritetsaktioner. I Storbritannien, när fackförbundet GMB organiserade sig för bättre löner i brittiska vapenproducerande företag, försökte konservativa politiker och arbetsgivare framställa detta som att det undergrävde stödet för Ukraina.

Erik Helgeson: Vår fackförenings analys är att många arbetsgivare utnyttjar det bredare sammanhanget av krig, nationell säkerhet och militära frågor för att trappa upp de vardagliga attackerna mot fackföreningarna.

Det är mycket vanligt att åberopa olika förevändningar – vare sig det gäller Sveriges försvar, säkerhetspolitik eller till och med vad som påstås ligga i det ukrainska motståndets intresse – för att rättfärdiga förtryck. I verkligheten är dessa argument ofta bara en täckmantel för något annat.

Det är också så vi tolkar min uppsägning. Ansträngningarna att bli av med mig, och eventuellt andra fackliga representanter, började inte med våra solidaritetsaktioner för Gaza, och kanske inte ens med aktioner till stöd för ukrainska civila. Dessa planer hade funnits i årtal. Kriget gav helt enkelt en bekväm förevändning att göra det arbetsgivarna ändå länge velat göra: försvaga fackföreningarna, undergräva kollektivavtalen och rulla tillbaka arbetstagarnas rättigheter.

Det handlar inte bara om fackliga rättigheter. Det påverkar också yttrandefriheten och det demokratiska utrymmet i ett bredare perspektiv.

Hittills tror jag att de har misstagit sig. I Sverige förväntade sig företagslobbyisterna djupa splittringar – vissa som stöder Israels krig, andra som stöder palestinierna – men strategin slog tillbaka. Det blev allt tydligare för många att detta egentligen inte handlade om kriget eller vapenhandeln alls. Det handlade om fackföreningsfientlighet.

Jag ser samma mönster upprepas över hela Europa.

Artem Tidva: Du sa att ni förlorade ett rättsfall eftersom blockaden varade ”för länge” – vad betyder det?

Erik Helgeson: Den svenska grundlagen garanterar uttryckligen rätten att strejka. Men den rätten åtföljs av olika rättsliga begränsningar. Och när det gäller så kallade politiska aktioner finns det en tidsgräns.

Lagen definierar inte tidsgränsen. I vårt fall fortsatte vi aktionen mycket längre än vad som vanligtvis anses acceptabelt.

I domstolen hävdade vi att detta inte alls var en politisk aktion. Vi menade att det var en solidaritetshandling med andra fackföreningar – specifikt ukrainska fackföreningar. Vårt argument var att de ryska attackerna direkt påverkar hamnarbetare i Ukraina; de kan inte arbeta, de förlorar sin inkomst och i många fall förlorar de sina arbetsplatser helt och hållet. Enligt svensk lag finns det ingen tidsgräns när det gäller att stödja en annan fackförening i en arbetsmarknadskonflikt. Till exempel stöder vi för närvarande Metallarbetarförbundet i dess konflikt med Tesla, och den aktionen har pågått i mer än ett år, nära två år.⁷ Domstolen godtog

⁷ Hänvisningen gäller den fortfarande pågående arbetsmarknadskonflikten mellan IF Metall (Industrifacket Metall, Sveriges största fackförening inom den privata sektorn) och Tesla, som inleddes i oktober 2023 efter att Tesla vägrade att underteckna ett svenskt kollektivavtal för sina mekaniker. Åtgärden har fått stöd genom solidaritetsstrejker från hamnarbetare, postanställda, elektriker och målare.

dock inte våra argument. Den fastslog att det finns en grundläggande skillnad mellan att stödja en fackförening som kämpar mot uppsägningar eller dåliga arbetsvillkor och att stödja en fackförening som bedriver motstånd mot militär ockupation eller väpnad attack.

Jag tycker fortfarande att den slutsatsen är mycket märklig. Om arbetsgivare angriper arbetstagare genom uppsägningar eller rättsliga sanktioner är solidaritet tillåten utan någon strikt tidsgräns. Men om ”arbetsgivaren” i praktiken är en statlig aktör – som den ryska staten – som använder militärt våld och dödar arbetare, då finns det plötsligt en tidsgräns. För mig är det inte logiskt. Men så tolkar rättssystemet detta för närvarande.

Artem Tidva: Hur reagerade det svenska samhället och medierna?

Erik Helgeson: År 2022, när vi agerade mot ryska fartyg, uttryckte många människor lättnad över att något gjordes. Det var mycket retorik vid den tiden om europeisk enighet, att försvara demokratin och stå upp mot Ryssland, men ändå tjänade många svenska företag jättemycket pengar på att fortsätta handla med ryska företag. När arbetsgivarna stämde oss blev den motsättningen tydlig. Till och med högermedier tvekade att öppet attackera oss. Vissa kritiserade oss till en början, men de insåg snabbt att de saknade bredare stöd – till och med delar av extremhögern var ovilliga att motsätta sig aktionen. Det blev tydligt att de hade hamnat i en situation som de inte enkelt kunde kontrollera, och det är en anledning till att arbetsgivarna inte fullt ut fullföljde sina hot i det skedet.

Så den första omgången av blockaden varade i en och en halv till två månader, och de juridiska attackerna startade igen några veckor efter det. Vi kunde hålla på ganska länge i Sverige, främst för att vi hade ett mycket brett folkligt stöd – till och med från krafter som normalt inte stöder fackföreningar eller hamnarbetare.

Artem Tidva: Era direkta, praktiska åtgärder mot ryska företag kom snabbare än EU:s sanktioner och drev förmodligen regeringarna att agera. Hur ser ni på det?

Erik Helgeson: Vi är en relativt liten fackförening som organiserar ungefär tusen arbetare i svenska hamnar. Vi har genom erfarenhet lärt oss hur man hanterar konflikter – och i Sverige har hamnarbetare alltid haft en hög konfliktmedvetenhet. Men vi vet också att det vi kan bidra med internationellt inte handlar så mycket om den ekonomiska effekten som om kraften i att föregå med gott exempel. Så jag tror att det inte råder något tvivel om att det vi gjorde 2022 påverkade den allmänna opinionen och därmed pressade den svenska regeringen. Vid ett tillfälle hörde vi: ”Men vi vill inte göra något ensidigt. Vi vill vänta på EU.” Men alla regeringar i Europa sa så, och ingen ville vara den första att sluta handla med stora eller lönsamma marknader.

Så det faktum att initiativ växte fram i Sverige – och det fanns också spontana aktioner på andra håll, som i Nederländerna – gav oss en plattform att säga: ”Ni gör för lite, och för långsamt.” Vi sa det offentligt. I den meningen påverkade vi tydligt debatten i Sverige och kan ha bidragit lite grann till den bredare europeiska diskussionen.

Det är också så vi ser på vår senaste blockad mot den israeliska vapenhandeln. Vi är fullt medvetna om att vi inte fysiskt kommer att stoppa stora mängder gods. Men genom att vi försöker riktar vi ljuset mot en djupt omoralisk handel som många människor i Sverige helt enkelt inte känner till.

Det finns en utbredd uppfattning att den svenska vapenindustrin endast handlar med ”ansvariga” länder – eller åtminstone att svenska vapen inte används i pågående krig. För många människor var våra åtgärder en ögonöppnare. Även när vi möter hård kritik i media eller rättsliga angrepp, ökar vi ändå allmänhetens medvetenhet.

Blockaden mot den israeliska vapenhandeln utmanade mina egna antaganden. Jag trodde först att Sverige främst exporterade vapen till Israel. I verkligheten är det ofta tvärtom – Sverige köper stora mängder israeliska militära system och betalar hundratals miljoner euro för att finansiera Israels krig.

Så även om vi inte är tillräckligt mäktiga för att stoppa våldet på slagfältet, så har det ändå betydelse att ta en liten risk. I svåra situationer är det ibland det enda bidrag man kan ge – annars kommer de undan med att göra precis vad de vill hela tiden.

Artem Tidva: Detta var mycket viktigt för oss. När vi delade information om era aktioner och andra solidaritetsinitiativ med våra kamrater inom Ukrainas transportsektor blev de djupt imponerade. Det betydde verkligen något att det finns människor utomlands som genuint stöder Ukrainas rätt till självbestämmande.

Rysk propaganda hävdar ständigt att det inte är Ryssland, utan Ukraina som är isolerat, att vi bara är en västlig marionett och att västländerna inte bryr sig om den brutala ryska invasionen. Mot den berättelsen är praktisk solidaritet och verkligt samarbete med kamrater runt om i världen extremt kraftfullt.

Du kanske känner till att efter den ryska missilattacken mot barnsjukhuset *Ochmatdyt* i Kyiv visade undersökningar att vissa europeisktillverkade komponenter fanns i missilen.⁸ Ryska oppositionella journalister har också rapporterat att ryska stridsvagnar fortfarande använder europeisk optik och radioelektronik. Hur är detta möjligt, och hur kan det stoppas?

Erik Helgeson: Jag har inte den tekniska expertisen för att gå in på detaljer. Vad jag kan säga är att det under mycket lång tid har förekommit omfattande handel mellan EU-länderna och Ryssland. Det är oklart hur mycket av det vi ser idag som kommer från militär utrustning som köpts in före sanktionerna, och hur mycket som smugglas in nu. Jag har inte heller detaljerad kunskap om hur den så kallade skuggflottan fungerar för närvarande. Det vi arbetade med under blockaden var mycket mer grundläggande. I flera månader fokuserade vi på att stoppa mycket konkreta, vardagliga handelsflöden. Vi vägrade att hantera last som uppenbarligen var på väg till Ryssland, även när det gällde varor med relativt lågt värde. Vi avvisade transporter av råjärn, och till och med fartyg med bananer, när vi visste att de var på väg till Sankt Petersburg efter att ha lämnat Sverige.

Genom att konsekvent öka trycket och identifiera last där vi kunde, drog sig många svenska företag så småningom tillbaka från den ryska marknaden. De hade kanske gjort det ändå, men våra åtgärder påskyndade tydligt deras beslut – företagen ville inte ha fortsatta störningar i sina leveranskedjor.

Artem Tidva: Hur tror du att sådana sanktioner och ekonomiska påtryckningsmedel kan påverka vapenleveranserna på lång sikt – genom att öka kostnaderna till en punkt där det blir omöjligt för personer som Vladimir Putin att fortsätta kriget och driva dem mot dialog snarare än krig?

Erik Helgeson: Utan påtryckningar underifrån kommer fackföreningar som inte vill agera alltid hävda att sanktioner är meningslösa – att varorna kommer igenom ändå, att skuggflottan finns, och att ingenting egentligen förändras.

Men vad man kan göra är att spåra dessa leveranskedjor och försöka störa dem. Även när man inte lyckas fullt ut skapar man ändå risk och osäkerhet. Det i sig höjer kostnaderna. Att höja

⁸ Den 8 juli 2024 träffade en rysk Kh-101-kryssningsrobot barnsjukhuset *Ochmatdyt* i Kyiv, det största barnsjukhuset i Ukraina, vilket dödade två vuxna och skadade dussintals patienter och personal. Efterföljande utredningar av ukrainska myndigheter och analytiker av öppna källor identifierade västillverkade elektroniska komponenter i missilfragment som återfanns på platsen.

kostnaden för handeln kanske inte stoppar allt omedelbart, men på lång sikt avskräcker det företag från att stanna kvar på dessa marknader eftersom riskerna blir för höga.

Skuggflottan är uppenbarligen ett enormt problem. Men det faktum att Ryssland måste agera i hemlighet, dölja ägarskapet och sudda ut sina spår, innebär att landet betalar betydligt mer för vapen och komponenter än vad det skulle göra under normala förhållanden.

Vi vet att vi inte på egen hand kan hindra Israels försvarsmakt från att skaffa vapen som används för att förstöra stadsdelar eller döda civila. Men genom att utöva ihållande påtryckningar ökar vi kostnaderna över tid.

Ryssland kommer fortfarande att skaffa vissa komponenter – även efter år av krig – men det kommer att ske till ett betydligt högre pris, och det påverkar oundvikligen ekonomin. Det är samma logik som vi tillämpar på israelisk vapenexport. Vi vet att vi inte på egen hand kan hindra Israels försvarsmakt från att skaffa vapen som används för att förstöra stadsdelar eller döda civila. Men genom att utöva ihållande påtryckningar ökar vi kostnaderna över tid.

Historiskt sett var det detta som bröt apartheid i Sydafrika, och det är detta som har försvagat många regimer som bedriver militär aggression. Det är inte den omedelbara bristen på ammunition som förändrar utfallet, utan den långsiktiga ekonomiska kostnaden för att skaffa den.⁹

Om man fokuserar för mycket på att omedelbart uppnå perfekta resultat och stoppa varje enskild last, riskerar man att bli besviken och ge upp helt. Ett långsiktigt perspektiv är avgörande.

Artem Tidva: Sådana insatser för att störa ockupationsregimers ekonomiska kapacitet hjälper också utredare och institutioner som bekämpar skuggflottan. Utan ett sådant tryck skulle några fler hemliga fartyg passera obemärkt, och diktatorerna skulle inte känna något motstånd alls. När handeln flyter normalt blir det lätt att normalisera den förstörelse som åsamkas deras egna befolkningar och grannländer.

I stället ser vi ofta den motsatta effekten: det är svårare för mig att köpa italienska keramikplattor i Kyiv och omöjligt att köpa en koreansk LG-tvättmaskin, medan människor i Sankt Petersburg inte har sådana problem. Jag kan inte flyga från Kyiv till Turkiet eller Georgien, men ryssar kan flyga från Moskva till Istanbul eller Tbilisi och sedan vidare till EU-länder, till exempel. Ibland känns det som om vi lever under sanktionsrestriktioner, även om det inte är Ukraina utan Ryssland som bär skulden. Det fanns en tid då marknaderna ansåg samarbete med Ukraina riskabelt, medan samarbete med Ryssland inte hade några moraliska konsekvenser. Människor märker mycket snabbt detta hyckleri. Ändå behöver vi realistiska och nåbara mål för att hålla motivationen uppe. Vad motiverar dig?

Erik Helgeson: Som fackförening vet vi att vi inte direkt kan hindra ryska oligarker från att köpa italienska kakelplattor. Men om dessa plattor plötsligt kostar tio gånger mer på grund av begränsad marknadstillgång, kommer det så småningom att påverka ekonomin – och det är ekonomin som upprätthåller kriget. Det är vårt perspektiv, utifrån den privilegierade position där vi inte bombas varje dag. Det är inte perfekt, men det är ett sätt att tänka som motiverar oss att fortsätta. Att utöva ihållande påtryckningar, även när resultaten är gradvisa, är fortfarande meningsfullt, och det är så vi håller igång.

Artem Tidva: Du nämnde att ni senare vägrade befatta er med handel kopplad till Israel, inte bara vapenleveranser, och att denna marknad fungerar i båda riktningarna. Hur reagerade de

⁹ Om historien bakom arbetsbojkott och BDS-rörelsen, se Andrew Ross, [Israel – Labour and the Boycott, Divestment, and Sanctions \(BDS\) Movement](#) [ESSF]

svenska myndigheterna på er åtgärd mot handeln med Israel, och varför beslutade ni att fortsätta trots konsekvenserna?

Erik Helgeson: Jag tycker att den nuvarande regeringen har varit extremt ovillig att vidta några konkreta åtgärder för att reglera handeln med Israel, oavsett situationen. Tjänstemän kan uttrycka oro över vissa grymheter eller civila offer, även under vapenvila, men dessa uttalanden omsätts inte i handling.

I den meningen var vår blockad till stor del symbolisk – och den medförde en verklig kostnad. Jag blev avskedad och kämpar nu mot uppsägningen i domstol. Samtidigt pågår försök att försvaga fackföreningen och begränsa dess förmåga att utföra sitt kärnarbete – att försvara medlemmarna och skydda deras arbetsvillkor.

Det finns inte mycket vi realistiskt sett kunde ha gjort annorlunda. För mig personligen blev det en moralisk fråga. Om valet står mellan att förlora mitt jobb eller förbli passiv medan barn dödas ostraffat, skulle jag ändå fatta samma beslut. Det är den tid vi lever i. Om vi inte är villiga att ta risker – ibland på ett mycket personligt plan – kommer vi inte att uppnå något meningsfullt.¹⁰

Artem Tidva: Hur tror du att ukrainska och globala vänsteraktivister och fackföreningsmedlemmar kan stödja dig – både i din personliga kamp och i försvaret av arbetarna i din fackförening, men också mer generellt, i arbetet för starkare och effektivare sanktioner mot dem som initierar och upprätthåller brutala krig?

Erik Helgeson: När det gäller mitt rättsfall och uppsägningen finns det två huvudsakliga nivåer där stöd kan göra skillnad.

På politisk och institutionell nivå kan stödbrev skickade till den svenska ambassaden eller till arbetsgivarorganisationen Sveriges Hamnar vara viktiga – särskilt om de tydligt fördömer uppsägningen och identifierar den som fackföreningsfientlig.

På gräsrotsnivå fungerar stödet annorlunda och, på många sätt, mer kraftfullt. Att dela videor, uttalanden eller statusuppdateringar är otroligt effektivt. Att helt enkelt visa att folk vet vad som händer betyder mycket. När våra medlemmar ser att deras handlingar får genklang tusentals mil bort, stärker det moralen på ett mycket konkret och påtagligt sätt.

Detta är inte begränsat till ukrainska fackföreningsmedlemmar. Detsamma gäller överallt. Exempelvis en kort video eller ett foto från grekiska hamnarbetare, eller ett meddelande som vi skickar som svar, har ofta större inverkan på gräsrotterna än ett noggrant formulerat brev till en ambassad. I bästa fall arbetar man på båda nivåerna.¹¹

Mer generellt tror jag att fackföreningsrörelsen måste förstå att fackliga rättigheter bygger på mänskliga rättigheter och medborgerliga friheter – man kan inte skilja de två åt. Man kan inte förhålla sig passiv medan yttrandefrihet, rättssäkerhet eller grundläggande rättsligt skydd urholkas och hoppas att fackliga rättigheter på något sätt ska överleva på egen hand.

Om inga principer behandlas som heliga – om allt blir förhandlingsbart – då är fackliga rättigheter bara ord på papper, och kan lätt tas ifrån oss. Vi har sett detta mönster upprepade gånger: först berövas migranter, asylsökande eller impopulära minoriteter sina rättigheter; sedan inskränks rätten att protestera eller yttra sig fritt; och så småningom attackeras rätten att strejka och organisera sig.

¹⁰ För en liknande redogörelse för hamnarbetare som vägrar lasta vapen, se David Broder, [We Won't Load Your Ships of Death — Italian dockers against Saudi war machine](#). [ESSF]

¹¹ För aktuella exempel på hamnarbetares aktioner i Italien efter Israels stopp av Global Sumud-flottan, se [Israel intercepts Global Sumud humanitarian aid flotilla](#). [ESSF]

Om fackföreningarna positionerar sig som att de bara bryr sig om löner, avtal och arbetsplatsregler – och ställer sig vid sidan när andra rättigheter urholkas – kommer vi att stå utan allierade när det är vår tur. Och när mänskliga rättigheter i allmänhet åsidosätts kommer inte heller fackliga rättigheter att överleva.

Artem Tidva: Där är vi helt överens. Många rättigheter är redan inskrivna i konstitutioner, men de kan bara garanteras om de utövas aktivt. Ur ditt perspektiv, vilka är de mest effektiva sanktionerna mot dem som startar blodiga krig?

Erik Helgeson: Om vi tittar på historien har arbetarklassen alltid hittat sätt att motstå krig. Dessa metoder är inte nya, men de behöver uppdateras för dagens värld. Ändå är kollektiva åtgärder från arbetarklassens sida det mest effektiva sättet att stoppa krig, orättvisa ockupationer och invasioner. Det är så vi gör. När arbetare vägrar att följa order – när vi vägrar att finansiera, transportera eller hantera last, vapen eller andra varor som upprätthåller krig – kan vi få verklig påverkan. Det är så arbetarklassen har bidragit till att stoppa ett antal orättvisa krig i det förflutna och förhindrat ytterligare massaker på civila.

Vi måste också vara ärliga: vi har också misslyckats många gånger. Solidaritetsaktioner lyckas inte alltid. Men det betyder inte att de är meningslösa. De kan fungera – och i slutändan måste de göra det. Världen rör sig inte mot en fredligare framtid just nu – den rör sig mot ökad instabilitet och fara.

Det ni upplever i Ukraina, det palestinierna går igenom och det många andra människor runt om i världen redan känner – det handlar inte om isolerade situationer. Om arbetande människor inte agerar kollektivt för att motstå krig och militarism kommer dessa realiteter bara att sprida sig.

Översättning: *Jan Czajkowski*